
Od przeszłości do teraźniejszości

Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego

1945–2015

Elżbieta Luzińska, Agnieszka Stolarczyk***

Historia i dzień dzisiejszy ogólnouczelnianej sieci bibliotecznej Uniwersytetu Łódzkiego

Abstract: The History and Today of the Branch Libraries Network in the Łódź University

The Library of Łódź University has existed since its beginnings of the University whereas the branch libraries were organized step by step. In this article their history is presented as well as the development and the process of computerization. The present state of the branch libraries forming the network within The University, is also described.

165

Oo rozlicznych zadań jakie stanęły przed powołanym do życia, na mocy Dekretu Rady Ministrów Polski Ludowej z dnia 24 maja 1945 r., Uniwersytetem Łódzkim należało zorganizowanie warsztatu pracy dydaktycznej i naukowej. Zarówno Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego (BUŁ)¹, której organizowanie rozpoczęto już 11 lutego 1945 r., jak i poszczególne zakłady, będące w tym czasie podstawowymi jednostkami na Uczelni, od początku swojego istnienia gromadziły intensywnie księgozbiór ze wszelkich dostępnych źródeł.

Samo zgromadzenie zbiorów to nie wszystko. Aby mogły służyć pracy naukowej i dydaktycznej należało je uporządkować, opracować i przygotować do udostępniania. Niedostatek fachowego personelu w Bibliotece Uniwersyteckiej spowodował, że organizowaniem bibliotek zakładowych zajęli się pracownicy naukowcy poszczególnych jednostek, korzystając z pomocy i porad bibliotekarzy BUŁ².

* Mgr Elżbieta Luzińska, zastępca Dyrektora Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego.

** Mgr Agnieszka Stolarczyk, Oddział Bibliotek Zakładowych BUŁ.

¹ Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego zwana również jako BUŁ, Biblioteka Uniwersytecka, Biblioteka Główna.

² A. Stolarczyk, *Komputeryzacja bibliotek zakładowych Uniwersytetu Łódzkiego-od katalogu kartkowego do katalogu komputerowego*, [w:] *Stare i nowe w bibliotece. Współpraca czy konkurencja*, red. M. Wrocławska, J. Jerzyk-Wojtecka, Łódź 2010, s. 161–162.

Początkowo współpraca ta była sporadyczna. Pierwszym etapem wspólnych działań z Biblioteką Główną było zorganizowanie w 1950 r. trzech kursów dla asystentów prowadzących biblioteki zakładowe, mających na celu zapoznanie ich z podstawowymi zagadnieniami bibliotekarskimi. Kursy prowadzili pracownicy BUŁ. Nacisk położono na ogół problemów związanych z opracowaniem księgozbiorów, tworzeniem własnych katalogów i katalogu centralnego³. Należy zaznaczyć, że tego rodzaju kursy dawały wymierne rezultaty tylko w tych zakładach, które zatrudniały w bibliotekach pracowników na stałe. Asystenci zajmujący się bibliotekami dorywczo, nie mogli zapewnić im profesjonalnej opieki i dalszego rozwoju. W tym czasie, w miarę już zorganizowana Biblioteka Główna, mogła rozszerzyć swoje działania na księgozbiory zakładowe. Przyjęto założenie, że wszystkie zgromadzone w Uczelni zbiory muszą się wzajemnie uzupełniać oraz być jednolicie opracowane i uporządkowane. Księgozbiory bibliotek w poszczególnych zakładach odgrywały coraz większą rolę, stawały się niezbędnym i często jedynym warsztatem pracy dydaktycznej i naukowej dla pracowników i studentów. W 1950 r. istniały 63 księgozbiory zakładowe obejmujące ok. 100 tys. wol.⁴ Ich stan był bardzo różny, najczęściej były nieopracowane, często stanowiły jedynie warsztat pracy kierownika zakładu. Nieuporządkowane były inwentarze, książki i czasopisma wpisywano do ogólnej księgi inwentarzowej razem z meblami.

Bardzo ważnym kolejnym krokiem współpracy BUŁ z jednostkami posiadającymi księgozbiory było powołanie w 1951 r. stałej agendy do spraw bibliotek zakładowych pod nazwą Referat Bibliotek Zakładowych. Stanowił go zespół pracowników oddelegowanych z personelu Biblioteki Głównej do prac organizacyjnych w bibliotekach zakładowych i do tworzenia katalogu centralnego⁵.

W 1952 r. rektor UŁ, prof. Józef Chałasiński, specjalnym pismem (z dnia 26 października 1952 r.) powierzył Helenie Więckowskiej, dyrektorowi Biblioteki Głównej, opiekę nad bibliotekami zakładowymi. Od tej pory Biblioteka Główna stała się ośrodkiem centralnym, koordynującym działalność wszystkich bibliotek uczelni. Wkrótce pojawiła się pilna potrzeba przygotowania instrukcji, która dokładnie wyjaśniałaby, jak należy gromadzić księgozbiory, porządkować je i udostępniać. Opracowano Wskazówki dla bibliotek zakładowych, które powielono w 200 egz. i rozprowadzono po jednostkach Uniwersytetu Łódzkiego. Równoległe z przygotowaniem instrukcji, zapoczątkowane zostały prace nad Katalogiem Centralnym Bibliotek Zakładowych.

³ *Sprawozdanie Oddziału Bibliotek Zakładowych za rok 1950*, [mpis.].

⁴ *Informator Oddziału Bibliotek Zakładowych 1950*.

⁵ M. Justyna, *Rozwój bibliotek zakładowych Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945–2005*, [w:] *O nauce, dokumentach i informacji w bibliotekach Uniwersytetu Łódzkiego*, Łódź 2008, s. 159–170.

W grudniu 1952 r. odbyło się spotkanie z przedstawicielami zakładów, na którym omawiano projekt regulaminu opracowanego przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego dotyczący współpracy Biblioteki Głównej z bibliotekami zakładowymi. Współpraca polegała na:

- wspólnym prowadzeniu katalogu centralnego;
- udzielaniu porad i prowadzeniu szkoleń w celu podniesienia poziomu bibliotek zakładowych;
- kontrolowaniu pracy bibliotecznej w zakładach.

Opracowano specjalny formularz sprawozdania kwartalnego, który obowiązywał od 1953 r., rozpoczęto również pracę nad wyceną księgozbiorów w poszczególnych zakładach.

W 1952 r. istniało 55 bibliotek zakładowych. Liczba ta zmalała w stosunku do 1950 r. ze względu na zmiany organizacyjne zachodzące na uczelni (np. łączenie się zakładów w katedry i łączenie ich księgozbiorów)⁶.

Stan bibliotek na Wydziałach przedstawiał się następująco:

• Wydział Biologii i Nauki o Ziemi	11
• Wydział Matematyki, Fizyki i Chemii	8
• Wydział Filozoficzno-Historyczny	10
• Wydział Filologiczny	8
• Wydział Prawa	13

Największymi księgozbiorem dysponowały: Biblioteka Instytutu Historii (15 tys. wol.) i Zakład Historii Myśli Społecznej (18 tys. wol.). Księgozbiory te w całości opracowane były w Katalogu Centralnym Bibliotek Zakładowych.

Należy zwrócić uwagę, że tylko nieliczne zakłady miały warunki lokalowe, które umożliwiały udostępnianie księgozbioru na miejscu. Osobne czytelnie w 1960 r. posiadało tylko sześć jednostek:

1. Instytut Geograficzny	40 miejsc w czytelni
2. Instytut Historyczny	28 miejsc w czytelni
3. Instytut Socjologiczny	12 miejsc w czytelni
4. Zakład Języka Polskiego	36 miejsc w czytelni
5. Zakład Literatury Polskiej	20 miejsc w czytelni
6. Katedra Matematyki	18 miejsc w czytelni

Dążenie Biblioteki Głównej do wypracowania wspólnych metod pracy z jednostkami nad podniesieniem poziomu fachowego poszczególnych bibliotek, spowodowało konieczność przekształcenia w 1956 r. Referatu Bibliotek Zakładowych w Oddział Bibliotek Zakładowych (OBZ)⁷. Zakres działalności nowego Oddziału ustalono na podstawie dotychczasowych doświadczeń.

⁶ *Sprawozdanie Oddziału Bibliotek Zakładowych 1952*, [mpis].

⁷ M. Justyna, *op. cit.*, s. 159–170.

Oddziałowi powierzono:

- prowadzenie ewidencji bibliotek zakładowych całej sieci;
- instruktaż metodyczny;
- organizowanie poszczególnych bibliotek zakładowych i opiekę nad nimi;
- gromadzenie materiałów i prowadzenie Katalogu Centralnego Bibliotek Zakładowych UŁ;
- sprawozdawczość roczną całej sieci;
- organizację centralnego zaopatrzenia w druki biblioteczne i sprzęt biblioteczny.

Od 1 stycznia 1964 r. w ramach OBZ powołano Sekcję Instruktażu i Nadzoru. Liczba osób pracujących w Oddziale zmieniała się w poszczególnych latach. Średnio pracowało w nim 4–5 osób. Zakres działania Oddziału Bibliotek Zakładowych ustalony wraz z jego powołaniem, prawie nie zmieniał się przez kolejne dziesięciolecia⁸.

Nadzór OBZ pozwolił podjąć działania w kierunku łączenia księgozbiorów poszczególnych katedr i zakładów w biblioteki. Przeprowadzono akcję selekcji księgozbiorów pod kątem specjalizacji. Efektem tych działań było utworzenie w 1960 r. pierwszej wydziałowej biblioteki. Była to Biblioteka Wydziału Prawa, którą stworzono z dziewięciu księgozbiorów zakładowych m.in. Zakładu Historii Państwa i Prawa Polskiego, Zakładu Powszechnej Historii Państwa i Prawa, Zakładu Prawa Administracyjnego, Zakładu Prawa Finansowego i Zakładu Prawa Rzymskiego⁹.

We wrześniu 1961 r. zorganizowano drugą bibliotekę wydziałową – Bibliotekę Wydziału Ekonomicznego-Socjologicznego, która powstała na bazie księgozbioru Wyższej Szkoły Ekonomicznej. W bibliotece pracowało 10 osób, miała ona dwie czytelnie: ogólną i czasopism, z księgozbiorem liczącym ponad 60 tys. wol.¹⁰

Podstawy prawne tworzonej w Uniwersytecie Łódzkim sieci bibliotecznej dało Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 marca 1961 r. w sprawie struktury organizacyjnej i zasad działania biblioteki głównej szkoły wyższej oraz bibliotek przy poszczególnych jednostkach organizacyjnych szkół wyższych podległych Ministrowi Szkolnictwa Wyższego. Zarządzenie to stanowiło, że ogólnoucześnie sieć biblioteczną szkoły wyższej tworzą: biblioteka główna i biblioteki działające przy poszczególnych wydziałach, studiach, instytutach, sekcjach, oddziałach, katedrach i zakładach¹¹. Potwierdzeniem tego zarządzenia jest zapis w Statucie UŁ z roku 1986, stanowiący, że na sieć biblioteczną składają się

⁸ A. Stolarczyk, *op. cit.*, s. 163.

⁹ *Sprawozdanie Oddziału Bibliotek Zakładowych 1961*, [mpis].

¹⁰ *Informator Oddziału Bibliotek Zakładowych 1961*.

¹¹ „Dziennik Urzędowy Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego”, 1961, nr 3, poz. 9.

Biblioteka Główna i biblioteki zakładowe. Mają one wspólne zadania jakimi są: gromadzenie, opracowanie i udostępnianie literatury naukowej pracownikom i studentom UŁ. Zasada ta jest aktualna do dnia dzisiejszego. Statut UŁ obowiązujący od 1 lutego 2012 r. stanowi, że Biblioteka Uniwersytecka tworzy jednolity system biblioteczno-informacyjny wraz z bibliotekami jednostek organizacyjnych Uniwersytetu¹².

Sieć biblioteczna UŁ w latach 50. i 60. charakteryzowała się dużym rozdrobnieniem. Głównym celem działań w owych latach było dążenie do tworzenia dużych, funkcjonalnych bibliotek, udostępniających swój księgozbiór szerokiej rzeszy czytelników w możliwie dobrych warunkach. Jednak nadal powstawały małe katedralne księgozbiory udostępniane bardzo małej grupie użytkowników, najczęściej zainteresowanym pracownikom. Można przytoczyć tu następujące dane: w 1962 r. w sieci bibliotecznej UŁ istniało 56 bibliotek zakładowych, w 1965 r. – 73, w 1968 r. – 78, w 1969 r. ich liczba wzrosła do 79. Wydzielone czytelnie posiadało tylko 8 bibliotek. Oprócz 6 w/w, czytelnie miały 2 biblioteki wydziałowe (Wydziału Prawa – 40 miejsc i Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego – 110 miejsc).

W latach 70. nastąpiła reorganizacja bibliotek. Łącząc różne księgozbiory, tworzone specjalistyczne, samodzielne biblioteki. Tak powstała Biblioteka Pedagogiki i Psychologii łącząca niewielkie księgozbiory Zakładu Teorii Wychowania, Zakładu Historii Wychowania i Oświaty oraz Zakładu Pedagogiki Społecznej. W Instytucie Filozofii scalono dwa księgozbiory Zakładu Filozofii Marksistowskiej oraz Zakładu Logiki i Metodologii Nauk, na rzecz nowopowstałej Biblioteki Filozoficznej.

W połowie lat 70. liczba bibliotek zmniejszyła się do 66. Do sieci przystąpiły Biblioteka Wyższego Studium Nauczycielskiego w Zgierzu i Biblioteka Studiów Zaocznych UŁ w Piotrkowie Trybunalskim. Zwiększyła się również z 8 do 11 liczba bibliotek posiadających czytelnie (do grona dołączyły Biblioteka Zakładu Filologii Angielskiej i Wyższego Studium Nauczycielskiego i Studiów Zaocznych)¹³. Dobra sytuacja lokalowa sprzyjała wzrostowi czytelnictwa. W pozostałych bibliotekach warunki były złe. Mimo niesprzyjających okoliczności czytelnictwo w sieci miało tendencje wzrostowe.

W 1974 r. powstała Biblioteka Instytutu Filologii Polskiej. Połączono dwa księgozbiory Zakładu Literatury Polskiej i Zakładu Języka Polskiego. Biblioteka otrzymała nowy lokal przy al. Kościuszki 65, gdzie powstała czytelnia (61 miejsc), czynna 10 godzin dziennie¹⁴. W roku akademickim

¹² Statut Uniwersytetu Łódzkiego przyjęty uchwałą Senatu Uniwersytetu Łódzkiego nr 422 z dnia 23.01.2012, § 63, pkt 2.

¹³ *Informator Oddziału Bibliotek Zakładowych 1974.*

¹⁴ *Sprawozdanie Oddziału Bibliotek Zakładowych 1975, [mpis].*

1981/82, w związku z likwidacją Instytutu, biblioteka zachowała swój stan organizacyjny, zmieniając jedynie nazwę na Bibliotekę Polonistyczną Wydziału Filologicznego. W dalszej kolejności uruchomiono w sieci następujące czytelnie: w Bibliotece Instytutu Filologii Rosyjskiej, w Bibliotece Instytutu Pedagogiki i Psychologii, w Bibliotece Katedry Archeologii, w Bibliotece Instytutu Teorii Literatury, Teatru i Filmu i w Bibliotece Studium Wojskowego. Łączna liczba miejsc w/w czytelniach wynosiła 89.

Na początku lat 80. sieć liczyła 67 bibliotek: 2 biblioteki wydziałowe, 19 instytutowych, 17 katedralnych, 25 bibliotek w zakładach i 4 biblioteki studiów. Tylko w 20 bibliotekach zatrudniony był personel biblioteczny¹⁵. Tam też koncentrowało się udostępnianie, prowadzono określoną politykę gromadzenia i opracowania księgozbiorów. Biblioteki, w których pracowali bibliotekarze prowadziły również działalność informacyjno-bibliograficzną. Sporządzano: kwerendy, zestawienia tematyczne (Biblioteka Polonistyczna, Wydziału Prawa), wykazy nabytków (Biblioteka Historii, Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego). Organizowano przysposobienie biblioteczne dla studentów I roku i praktyki wakacyjne dla studentów bibliotekoznawstwa.

170 W 1984 r., w nowym gmachu Instytutu Fizyki, powstała Biblioteka Instytutu Fizyki z połączenia dwóch księgozbiorów: Zakładu Fizyki Teoretycznej i Zakładu Fizyki Doświadczalnej¹⁶.

W latach 90., w związku ze zmianami politycznymi, następowały zmiany w procesie dydaktycznym Uczelni. Wraz z likwidacją Studium Wojskowego i Międzyuczelnianego Instytutu Nauk Politycznych przestały działać biblioteki tych jednostek. Ich księgozbiory przekazano do BUŁ i Biblioteki Instytutu Historii. W roku 1991 powstała Biblioteka Katedry Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego na nowo utworzonym Wydziale Nauk o Wychowaniu. W końcu lat 90. sieć liczyła 100 bibliotek zakładowych¹⁷. Zwiększyła się liczba bibliotek wydziałowych o bibliotekę Wydziału Matematyki. Z dwu bibliotek instytutowych i dwu zakładowych powstała kierunkowa Biblioteka Geograficzna, która swoją działalność rozpoczęła w nowych pomieszczeniach Instytutu Geografii¹⁸.

Z dniem 1 października 2002 r. została powołana Biblioteka Wydziału Zarządzania¹⁹ (czwarta biblioteka wydziałowa), która została ulokowana w nowym budynku Wydziału Zarządzania. Główny zrąb jej księgozbioru stanowiły dary Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologiczne-

¹⁵ *Informator Oddziału Bibliotek Zakładowych 1980, 1981, 1982.*

¹⁶ *Sprawozdanie Oddziału Bibliotek Zakładowych 1984, [mpis].*

¹⁷ *Informator Oddziału Bibliotek Zakładowych 1989.*

¹⁸ Zarządzenie Rektora UŁ z dnia 7.07.1999 r.

¹⁹ Zarządzenie Rektora nr 73 z dnia 21.06.2002 r. w sprawie powołania Biblioteki Wydziału Zarządzania UŁ.

go i księgozbiory katedr tegoż Wydziału. Od września 2002 r. rozpoczęła swą działalność Biblioteka Filii Uniwersytetu Łódzkiego w Tomaszowie Mazowieckim, z księgozbiorem liczącym ok. 5 tys. wol. W tym okresie znacząco wzrasta udostępnianie w bibliotekach zakładowych. Najwięcej wypożyczonych książek, czasopism i zbiorów specjalnych zarejestrowano w 28 bibliotekach posiadających zorganizowane czytelnie. Czołowe miejsca zajmowały 4 biblioteki: Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego, Polonistyczna, Wydziału Prawa i Administracji oraz Instytutu Historii.

Lata 90. i następne niewątpliwie sprzyjały rozwojowi bibliotek zakładowych. W okresie 2000–2005²⁰ cztery biblioteki otrzymały nowe pomieszczenia: Biblioteka Polonistyczna, Biblioteka Instytutu Filozofii, Biblioteka Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Odnowiono i wyremontowano lokale Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego, Biblioteki Instytutu Socjologii i Biblioteki Instytutu Historii.

W 2007 r. utworzono piątą bibliotekę wydziałową²¹, powstała ona na Wydziale Nauk o Wychowaniu z połączenia Biblioteki Katedr Pedagogiki i Biblioteki Edukacji Artystycznej. Następnie dołączono do Biblioteki Wydziału Nauk o Wychowaniu zbiory: Biblioteki Katedry Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego²² oraz zbiory Biblioteki Instytutu Psychologii²³. W tym czasie sieć tworzyło 100 bibliotek²⁴, ale tylko w 24 zatrudnieni byli na stałe pracownicy biblioteczni na 102 etatach.

W 2008 r. liczba bibliotek zmniejszyła się do 96 jednostek²⁵, gdyż zlikwidowano Bibliotekę Kolegium Języków Obcych na Wydziale Filologicznym, pozostałe 3 biblioteki przyłączono do bibliotek wydziałowych. Księgozbiory Katedry Badań Niemcoznawczych i Katedry Studiów Transatlantyckich i Mediów Masowych stały się podwaliną nowo powstałej Biblioteki Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych²⁶. Biblioteka otrzymała nowy lokal przy ul. Lindleya 5a. Do wyremontowanych pomieszczeń przy ul. Franciszkańskiej 1/5 przeniosła się Biblioteka Instytutu Teorii Literatury, Teatru i Sztuk Audiowizualnych. Wydział Prawa i Administracji wraz z biblioteką uzyskał nowy budynek przy ul. Kopcińskiego 8/12.

²⁰ *Sprawozdanie Oddziału Bibliotek Zakładowych 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005*, [mpis].

²¹ Zarządzenie Rektora nr 86 z dnia 29.06.2007 w sprawie: powołania Biblioteki Wydziału Nauk o Wychowaniu UŁ.

²² Zarządzenie Rektora nr 37 z dnia 12.11.2008 r. w sprawie: likwidacji Biblioteki Katedry Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego UŁ.

²³ Zarządzenie Rektora nr 19 z dnia 30.12.2009 r. w sprawie likwidacji Biblioteki Instytutu Psychologii UŁ.

²⁴ *Informator Oddziału Bibliotek Zakładowych 2007*.

²⁵ *Informator Oddziału Bibliotek Zakładowych 2008*.

²⁶ Zarządzenie Rektora nr 48 z dnia 18.12.2008 r. w sprawie powołania Biblioteki Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych UŁ.

W związku z uchwałą Senatu UŁ dotyczącą zmian zasad gospodarki finansowej UŁ²⁷ w roku 2010 nastąpiło szereg zmian w bibliotekach. Zmiany te dotyczyły głównie zmniejszenia liczby personelu bibliotecznego. Nastąpiła redukcja 23 etatów w bibliotekach zakładowych. Konsekwencją tych redukcji było skrócenie czasu pracy bibliotek, rezygnacja z dyżurów popołudniowych i sobotnich. Ważnym wydarzeniem na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym było przyłączenie do Biblioteki Wydziałowej Biblioteki Socjologicznej i Biblioteki Instytutu Ekonometrii i Statystyki²⁸. Powiększona Biblioteka otrzymała nowy lokal w budynku Centrum Informatyczno-Ekonometrycznym (budynek dawnej PALMY) przy ul. Rewolucji 1905 r. 37/39. W tym czasie likwidacji uległa Biblioteka Katedry Historii Sztuki, której księgozbiór został przekazany do Biblioteki Instytutu Historii²⁹.

W dalszej kolejności nastąpiły zmiany w zakresie podległości kadrowej. Trzy biblioteki: Biblioteka Wydziału Nauk Geograficznych, (w której nastąpiła również zmiana statusu z kierunkowej na wydziałową³⁰), Biblioteka Wydziału Matematyki i Informatyki³¹ oraz Biblioteka Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego³², zgodnie ze Statutem UŁ, zostały podporządkowane bezpośrednio dziekanom poszczególnych wydziałów. Od tej pory Biblioteka Główna sprawuje nad ich działalnością jedynie nadzór merytoryczny. Pracownicy w/w bibliotek stali się pracownikami Wydziałów, a nie jak do tej pory, pracownikami BUŁ.

Obecnie system biblioteczno-informacyjny tworzy 91 bibliotek³³. Należy zaznaczyć, że tylko 19 z nich to w pełni zorganizowane biblioteki, które zatrudniają bibliotekarzy (66 etatów)³⁴, gromadzą księgozbiór według określonej polityki, opracowują go w systemie komputerowym

²⁷ Załącznik do Uchwały Nr 140 Senatu UŁ z 23.11.2009 r. w sprawie zasad gospodarki finansowej UŁ.

²⁸ Zarządzenie Rektora nr 76 z dnia 6.09.2010 w sprawie połączenia bibliotek na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ.

²⁹ Zarządzenie Rektora nr 74 z dnia 10.08.2010 r. w sprawie połączenia bibliotek na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UŁ.

³⁰ Zarządzenie Rektora nr 37 z dnia 10.03.2010 r. w sprawie zmiany statusu Biblioteki Geograficznej UŁ i Zarządzenie Rektora nr 12 z dnia 26.11.2011 r. w sprawie podporządkowania organizacyjnego Biblioteki Geograficznej UŁ dziekanowi Wydziału Nauk Geograficznych UŁ.

³¹ Zarządzenie Rektora nr 135 z dnia 19.09.2011 r. w sprawie podporządkowania organizacyjnego Biblioteki Wydziału Matematyki i Informatyki UŁ dziekanowi Wydziału Matematyki i Informatyki UŁ.

³² Zarządzenie Rektora nr 149 z dnia 30.09.2011 r. w sprawie podporządkowania organizacyjnego Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ dziekanowi Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ.

³³ *Informator Oddziału Bibliotek Zakładowych 2012, Łódź.*

³⁴ Stan na 30.09.2014 r.

i udostępniają swoim czytelnikom. Pozostałe jednostki to jedynie księgozbiory, które znajdują się w instytutach, katedrach i zakładach. Nie są one opracowywane, a jedynie ewidencjonowane, a biblioteki nie mają wyodrębnionych lokali.

W tym miejscu warto wspomnieć, iż personel zatrudniony w bibliotekach zakładowych (66 etatów) to pracownicy w większości posiadający wykształcenie wyższe bibliotekarskie, przygotowani do obsługi komputerowych systemów bibliecznych oraz obsługi baz pełnotekstowych i czasopiśmienniczych.

W roku akademickim 2014/2015 nastąpiło scalenie 9 bibliotek na Wydziale Filologicznym w jedną bibliotekę wydziałową, która ma swoją siedzibę w nowym gmachu Wydziału przy ul. Pomorskiej 171/173. Równoległe z organizacją ogólnouczelnianej sieci bibliecznej powstawał Katalog Centralny Bibliotek Zakładowych UŁ (KCBZ). W swoim pierwotnym założeniu miał obejmować księgozbiory wszystkich bibliotek, zarówno wydawnictwa zwarte, jak i ciągłe. Miał być na bieżąco aktualizowany. Do 1956 r. wpływ do Katalogu Centralnego pochodził z katalogowanych zbiorów bibliotek zakładowych nie zatrudniających bibliotekarzy – prace wykonywali asystenci w poszczególnych jednostkach. Od 1956 r. do Katalogu Centralnego zaczęły wpływać karty sporządzane przez fachowy personel biblieczny, będące kopią kart głównych z katalogów poszczególnych bibliotek zakładowych. Zebrany materiał układano wg jednostek, a w ich obrębie – alfabetycznie.

Od 1967 r. materiały do katalogu centralnego z poszczególnych bibliotek ułożono w jeden szereg alfabetyczny pozostawiając jedynie podział na wydawnictwa zwarte i ciągłe. Na każdej karcie – w prawym górnym rogu – widniała pieczęć z nazwą i adresem biblioteki posiadającej dane dzieło. Katalog był bieżąco aktualizowany zarówno w zakresie wpływu jak i ubytków. Dostępny był dla wszystkich zainteresowanych. Znajdował się w gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej i pozostawał pod opieką Oddziału Bibliotek Zakładowych. Planowano nawet utworzenie w ramach Oddziału Sekcji Katalogu Centralnego.

Według przyjętej na początku lat 70. koncepcji, Katalog Centralny Bibliotek Zakładowych miał być odbiciem stanu organizacyjnego sieci, w związku z tym liczba bibliotek w nim reprezentowanych była różna na przestrzeni lat, a materiał do niego zbierano w miarę opracowywania zbiorów tych bibliotek.

W roku 2001 rozpoczęła się komputeryzacja bibliotek zakładowych. Nowe obowiązki, jakie od roku 2003 powierzono pracownikom Oddziału sprawiły, że mieli oni coraz mniej czasu na aktualizację katalogu, jednocześnie informacje zawarte w KC i katalogu komputerowym BUŁ zaczęły się dublować, gdyż – w przeciwieństwie do Biblioteki Głównej – biblioteki zakładowe nie miały wyznaczonej daty wydania, od której rozpoczynają

wprowadzanie książek do katalogu komputerowego. Przyjęto zasadę, że najpierw wprowadza się bieżący wpływ (bez względu na datę wydania), a później retrospektywnie zbiory, które są najczęściej udostępniane i kolejne, aż do opracowania całości.

Od roku 2006 wpływ do KC zaczął się sukcesywnie zmniejszać (materiałów do Katalogu nie dostarczały już biblioteki o największym wpływie rocznym). W związku z tym podjęto decyzję o zamknięciu Katalogu Centralnego Bibliotek Zakładowych UŁ z dniem 31 grudnia 2007 r. W chwili zamknięcia, KCBZ swoim zasięgiem obejmował 61 bibliotek zakładowych i zawierał 528 564 karty katalogowe wydawnictw zwartych i ciągłych.

Przystąpienie bibliotek zakładowych do programu współkatalogowania spowodowało, że funkcję katalogu centralnego uczelnianej sieci bibliotecznej UŁ pełni od tej pory katalog komputerowy BUŁ. Dostępność tego katalogu jest nieporównywalnie większa, a co za tym idzie informacje o bogatych zbiorach poszczególnych bibliotek zakładowych są prezentowane szerokiemu gronu użytkowników³⁵.

Komputeryzacja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego rozpoczęła się w 1998 r. Po 3 latach funkcjonowania w BUŁ zintegrowanego systemu bibliotecznego Horizon, w roku 2001 podjęto decyzję o rozpoczęciu przygotowań do komputeryzacji w 7 bibliotekach zakładowych. Bibliotekarze wspólnie z informatykami poszczególnych wydziałów rozpoczęli opracowywanie projektów komputeryzacji następujących bibliotek: Biblioteki Polonistycznej, Biblioteki Instytutu Anglistyki, Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego, Biblioteki Socjologicznej, Biblioteki Geograficznej, Biblioteki Fizycznej i Biblioteki Wydziału Matematyki.

Dziekani poszczególnych wydziałów umożliwili zakup potrzebnego sprzętu (komputery, drukarki, czytniki kodów paskowych) i licencji Horizon. Samodzielna Sekcja ds. Komputeryzacji BUŁ przeszkoliła pracowników w zakresie podstawowej obsługi programu Horizon, natomiast Centrum Komputerowe UŁ zapoznało bibliotekarzy z programami Word i Excel. Rok 2002 upłynął na szkoleniach pracowników. Uczestnictwo we współkatalogowaniu wymagało, aby pracownicy wyżej wymienionych bibliotek zostali zapoznani z obsługą modułu katalogowania w systemie „Horizon” oraz nauczyli się sporządzać opisy bibliograficzne druków zwartych w formacie MARC 21. Początki nie były łatwe – oprócz konieczności opanowania nowych zasad katalogowania istniała jeszcze bariera jaką była sprawna obsługa komputera. Należy pamiętać, iż w owym czasie komputery nie były jeszcze w bibliotekach powszechnie wykorzystywane.

W początkowym okresie komputeryzacji cały ciężar współpracy Biblioteki Głównej z bibliotekami zakładowymi spadł na Oddział Opraco-

³⁵ A. Stolarczyk, *op. cit.*, s. 166–167.

wania Alfabetycznego Zbiorów, poczynając od szkoleń a kończąc na korekcie rekordów napływających do bazy buforowej, utworzonej do pracy dla komputeryzowanych bibliotek. Zgodnie z przyjętym założeniem, iż do bazy głównej włączane będą tylko rekordy kompletne tzn. posiadające również przydział przedmiotowy, do współpracy z bibliotekami włączono również Oddział Przedmiotowego Opracowania Zbiorów.

W styczniu 2003 r. sześć pierwszych bibliotek przystąpiło do katalogowania w nowym systemie. W tym samym roku, dyrekcja Biblioteki Uniwersyteckiej postanowiła przekazać część obowiązków wynikających z komputeryzacji Bibliotek Zakładowych Oddziałowi Bibliotek Zakładowych (OBZ), jako jednostce powołanej do szeroko pojętej współpracy i koordynowania działań w uczelnianej sieci bibliotecznej³⁶. Po niemal rocznym okresie przygotowawczym uznano, że Oddział Bibliotek Zakładowych jest gotowy do przejęcia większości dotychczasowych zadań Oddziału Opracowania, obejmujących zarówno szkolenia kolejnych pracowników bibliotek zakładowych jak i korektę rekordów bibliograficznych napływających do bazy buforowej.

Chęć przystąpienia do tworzenia wspólnego z BUŁ katalogu komputerowego zgłaszały kolejne biblioteki zakładowe, które sukcesywnie przystępowały do współkatalogowania.³⁷

Na początku 2006 r. zaczęto przygotowania do wprowadzania do katalogu komputerowego druków ciągłych z bibliotek zakładowych i do wdrożenia modułu elektronicznej akcesji czasopism. Jedną z pracowników OBZ została przeszkolona w Oddziale Wydawnictw Ciągłych w sporządzaniu rekordów zasobu, zestawu i egzemplarza dla wydawnictw ciągłych, obsługi „Formatu Marc 21 rekordu bibliograficznego dla dokumentu ciągłego” oraz zapoznał się z zasadami prowadzenia akcesji elektronicznej dla tychże wydawnictw. Równolegle w Oddziale Wydawnictw Ciągłych rozpoczęło się szkolenie z tego zakresu pracowników Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego i Biblioteki Socjologicznej.

W roku 2007 szkolenie na tym polu (z poszerzeniem o akcesję) przejął Oddział Biblioteka Zakładowych.

Ogółem w latach 2003–2012 w Sekcji Instruktażu i Nadzoru OBZ przeszkolono 52 pracowników bibliotek zakładowych z obsługi modułu katalogowania w systemie Horizon oraz elektronicznej akcesji wydawnictw ciągłych.

Kolejnym etapem komputeryzacji bibliotek ogólnouczelnianej sieci bibliotecznej było uruchomienie modułu udostępniania. Wdrażanie elektronicznej rejestracji wypożyczeń i zamawiania zbiorów bibliotecznych rozpoczęło w bibliotekach zakładowych w roku 2009 Szkolenia

³⁶ A. Stolarczyk, *op. cit.*, s. 164–165.

³⁷ *Ibidem*, s. 165.

przygotowujące do obsługi tego modułu odbywały się w Oddziale Udostępniania Zbiorów BUŁ. Szczegółowy przebieg procesu komputeryzacji bibliotek zakładowych przedstawia tabela.

Tabela 1. Szczegółowy przebieg procesu komputeryzacji bibliotek zakładowych

Nazwa biblioteki	Moduł katalogowania – rok przystąpienia	Moduł udostępniania – rok przystąpienia	Liczba przeszkolonych osób		
			Moduł katalogowania	Moduł udostępniania	Elektroniczna akcesja wydawnictw ciągłych
Biblioteka Polonistyczna	2003	–	3	–	1
Biblioteka Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego	2003	2011	4	12	1
Biblioteka Socjologiczna*	2003	–	2	–	1
Biblioteka Geograficzna	2003	2010	3	2	1
Biblioteka Fizyczna	2003	–	3	–	2
Biblioteka Wydziału Matematyki i Informatyki	2003	–	3	–	1
Biblioteka Instytutu Anglistyki	2004	–	2	–	1
Biblioteka Instytutu Psychologii**	2004	–	3	–	–
Biblioteka American Corner	2004	–	1	–	–
Biblioteka Wydziału Zarządzania	2006	2011	2	5	1
Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji	2006	2011	3	10	3
Biblioteka Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej	2007	–	1	–	–
Biblioteka Instytutu Historii	2007	–	2	–	1
Biblioteka Wydziału Nauk o Wychowaniu	2007	2009	3	7	1
Biblioteka Instytutu Filozofii	2009	–	2	–	–
Biblioteka Instytutu Kultury Współczesnej***	2009	–	2	–	1
Biblioteka Katedr Germanistyki	2009	–	2	–	1
Biblioteka Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych	2010	2013	2	2	–
Biblioteka Instytutu Rusycystyki	2010	–	1	–	1
Biblioteka Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej	2010	–	1	–	–
Biblioteka Instytutu Archeologii	2012	–	1	–	–

* Biblioteka Socjologiczna została w roku 2010 włączona do Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego.

** Biblioteka Instytutu Psychologii została w roku 2010 włączona do Biblioteki Wydziału Nauk o Wychowaniu.

*** Poprzednia nazwa, obowiązująca do roku 2011 – Biblioteka Instytutu Teorii Literatury, Teatru i Sztuk Audiowizualnych.

Korzyści, jakie odniosły biblioteki ogólnouczelnianej sieci bibliotecznej UŁ wynikające z komputeryzacji są ogromne. Przede wszystkim program współkatalogowania przyczynił się do ujednolicenia opisów bibliograficznych i skrócił czas opracowania zbiorów. Czytelnik stosunkowo szybko otrzymuje informację o nabytkach bibliotek zakładowych. Tworzony wspólnie z Biblioteką Uniwersytetu Łódzkiego katalog komputerowy dał możliwość zaprezentowania własnych zasobów bibliotecznych na szerokim forum, a wprowadzony w części bibliotek moduł udostępniania stworzył czytelnikowi możliwość zamawiania książek online i skrócił czas jego obsługi.

Bibliografia

- „Dziennik Urzędowy Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego” 1961, nr 3, poz. 9.
Informator Oddziału Bibliotek Zakładowych 1950, 1961, 1974, 1980–1982, 1989, 2007, 2008.
 Justyna M., *Rozwój bibliotek zakładowych Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945–2005*, [w:] *O nauce, dokumentach i informacji w bibliotekach Uniwersytetu Łódzkiego*, Łódź 2008.
 Stolarczyk A., *Komputeryzacja bibliotek zakładowych Uniwersytetu Łódzkiego – od katalogu kartkowego do katalogu komputerowego*, [w:] *Stare i nowe w bibliotece. Współpraca czy konkurencja*, red. M. Wrocławska, J. Jerzyk-Wojtecka, Łódź 2010.
Sprawozdanie Oddziału Bibliotek Zakładowych za lata 1950, 1952, 1961, 1975, 1984, 2000–2005, Łódź [mpis.].
 Zarządzenie Rektora UŁ z dnia 7.07.1999 r.
 Zarządzenie Rektora UŁ nr 73 z dnia 21.06.2002 r. w sprawie powołania Biblioteki Wydziału Zarządzania UŁ.
 Zarządzenie Rektora UŁ nr 86 z dnia 29.06.2007 r. w sprawie powołania Biblioteki Wydziału Nauk o Wychowaniu UŁ.
 Zarządzenie Rektora UŁ nr 37 z dnia 12.11.2008 r. w sprawie likwidacji Biblioteki Katedry Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego UŁ.
 Zarządzenie Rektora UŁ nr 48 z dnia 18.12.2008 r. w sprawie powołania Biblioteki Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych UŁ.
 Zarządzenie Rektora UŁ nr 19 z dnia 30.12.2009 r. w sprawie likwidacji Biblioteki Instytutu Psychologii UŁ.
 Zarządzenie Rektora UŁ nr 76 z dnia 6.09.2010 r. w sprawie połączenia bibliotek na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ.
 Zarządzenie Rektora UŁ nr 74 z dnia 10.08.2010 r. w sprawie połączenia bibliotek na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UŁ.
 Zarządzenie Rektora UŁ nr 37 z dnia 10.03.2010 r. w sprawie zmiany statusu Biblioteki Geograficznej UŁ.
 Zarządzenie Rektora UŁ nr 12 z dnia 26.11.2011 r. w sprawie podporządkowania organizacyjnego Biblioteki Geograficznej UŁ dziekanowi Wydziału Nauk Geograficznych UŁ.
 Zarządzenie Rektora UŁ nr 135 z dnia 19.09.2011 r. w sprawie podporządkowania organizacyjnego Biblioteki Wydziału Matematyki i Informatyki UŁ dziekanowi Wydziału Matematyki i Informatyki UŁ.
 Zarządzenie Rektora UŁ nr 149 z dnia 30.09.2011 r. w sprawie podporządkowania organizacyjnego Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ dziekanowi Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ.

Dynamika systematycznego wzrostu, nowoczesna przestrzeń intelektu, labirynt znaków, magia zaangażowanych w swoją pracę ludzi z pasją – to tylko kilka haseł, które przychodzą na myśl, kiedy chcemy przywołać nazwę Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego i 70 lat jej historii. Łódź przed dwoma wiekami powstawała z tradycji niejednorodnych, i podobnie powstawał – jako mozaika różnych treści intelektualnych – Uniwersytet Łódzki.

profesor Jarosław Płuciennik

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63, faks (42) 665 58 62

ISBN 978-83-7969-679-6

9 788379 696796